

SANAT KENDİNİ SORGULUYOR

Vural yıldırım-Müzik Bilimci
vuralyildirim@yahoo.com

Günümüzde sanatın bizlere neler verebileceği, bizlerin sanattan neler alabileceği ve sanatın işlevi sıkça tartışılır oldu. Her dönem bu tür tartışmalar alanın ilgilileri tarafından yapılır. Bazen de bu konuların tartışılmasının sanat ile değil politikayla ilgili olduğu gerçeğini kaçırmamız lazım.

Sanat politik bir arenada yer almamalıdır. Fakat sanatın özünde yaşam alanının kendisi mevcut olduğuna göre politikayla ilgisi de göz ardı edilmemelidir. Politik sanat diye bir alanın varlığından söz edebilir miyiz? Yoksa politik sanatçıdan mı söz etmemiz gerekir? Bu soruya farklı yanıtlar verilebilir. Müzik sanat alanlarının içinde elbetteki en çok konuşulana. Bunun nedeni üretim koşulları ve tüketim koşullarının diğer sanatlara göre daha farklı oluşu. Bu fark nereden geliyor sorusuna çok çeşitli yanıtlar verebiliriz. Zaman müzik için yaşamsal önem taşır. Üretimindeki sınır, seslendirilişine göre zıtlık arz eder. Boyut ise mekansal paradigmadan başka bir şey değildir. Seslendirilme olanağı kendi aşkınlığını sürekli değiştirir.

Müzik sanatçısı seslerin uyumuna dikkat ederken sesleri hapsedeceği enstrumanların da birlikteliğinden doğacak armoniye dikkat etmek zorundadır. Enstruman müziği hapsederken icra anında biraz olsun ona gerçek olmayan özgürlüğünü verir. Biz bu metafor içinde müziğin yüceliğini abartırken müzisyen çaresizliğini bir sonraki eserde sonlandırmak ister. Her müzik eseri yeni bir yaşama alanının genişlemesidir. Ya da yaşamın çaresizliğinin göstergesi.

Müzisyenin işinin kolay olduğu ressama göre daha yüzeysel çalıştığını söyleyenler olabilir. Müzik tarihi, müziğin içeriğini keşfetmeye, gücünü ele geçirmeye çalışan müzisyenlerle dolu. Her dönem, bir A. Adnan Saygun, Beethoven, Mozart, Aşık Veysel çıkmamıştır. Bazen dönemler sanatçılar ile birlikte anılır. Müziğin ne kadar zor olduğu, "kolay" yapılabilen bir sanat olmadığı bu sanatçıların eserleri ile anlaşılabilir.

Müziği salt enstruman icrası zannedenlerde olabiliyor. Bir enstrumanın icra süreci, eğitimi ve keşfedilmesi yıllar alabilmektedir. Müzik eğitimi başlı başına bir muammadır. Bazen mistik dünyaya açılan kapı, bazen rasyonel yaşamın parçası. Enstruman çalmanın zorluğunu ve zevkini ancak bu tür bir uğraş içinde olanlar anlayabilir. Üzerinde dolaşılacak her perde, her nota yeni bir söyleme, yeni bir esere yol almaktır. Bu nedenle enstrumanını elinde tutan bir müzisyen, tual karşısındaki ressama benzer. İkisi de kurgulanmışlık anı ile oradadır. Fakat fırça ile, enstruman ile temas tüm kurgu sürecini alt üst edebilir. Yepyeni boyutların ihtişamına yolculuk başlayabilir. Böylece kurgulanan eser, yerini ilk temasın mikro dünyasında kendini kaybeder.

Müzik yaşamın her anında resim kadar bizle beraberdir. Görsel olan her şey resim ise, ses ve sessizliğin tümü müziktir. Bizler sadece bunların içinden yakaladıklarımızı esere dönüştürüyoruz. Sanat biz sanatçıların dünyasında yakalanan anların kurgusuyla ortaya çıkıyor. Kaçırdıklarımızın ise hesabını kimse veremiyor. Bu nedenle belki de sürekli kovalamaca telaşıyla eserler veriyor, bittiğini düşündüğümüzde yeniden koşuşturma başlıyor. Sanat sanatçıyı yoran bir uğraş olma haline dönüşüyor. Sanatçılar eserlerini üretirken-kurgularken asla dinlenme halinde değildir. Hiçbir sanatçı "ben eser üretirken dinleniyorum" deme cesaretini kendinde gösteremez. Çünkü sanatçının yoğun enerji harcadığı alandır, üretim anı.

Sanatın bunca tansiyonuna rağmen eserin izleyicisi ondan kendisini tatmin etmesini, dinlendirmesini ve eğlendirmesini bekler. Sanatçının bir diğer paradoksu da budur. Dinlendirmek, eğlendirmek vs. Alınan bunca eğitim, entelektüel birikim, yılların çalışmasını nasıl somutlaştıracağı popüler kültür ile sanatsal nitelik arasında sıkışır kalır. Bir de kendi içindeki çelişkilerinin dayatmaları sanatçıyı çıkmaza sokar. Ressam ve müzisyenin en önemli çıkış yolu sanatının içkin yapısındaki yaşam ritmidir. Bazı sanat dallarına göre ritmik yapı resim ve müzikte daha yoğun hissedilir. Bu ritim yaşamla birebir paralellik arz eder. Tualde içsel mekan, melodide dışa dönük ses armonisi ritmin en yoğun yaşanmasına neden olur. Müzikten resimden anlamak önemini yitirir. Eser karşısında Özne kendini sorgulamaya başlar. Bu nedenle sanatçı biraz olsun sorumluluklarından kurtulur. Artık sorumluluğun bir kısmını dinleyici-izleyiciye bırakmıştır.

Eser konusunda uzman olanların sanatın yargıcı gibi davrandıklarını görmek mümkün. Sanat konusunda, resim, müzik, konusunda kendini cahil diye tanımlayanların daha farklı yaklaşımları, öğrenmeye çalışmaları, sanatın eğitim boyutunu da beraberinde getirir. Sanatçı eserini üretirken eğitici yanını da beraberinde üretmektedir.

Tüm bu konular sanatın ve sanatçının kendi içinde kendini sorgulamasını beraberinde getirir. Sanat kendine ne kadar dönükse aslında dışa da o kadar açıktır. Sanatın insansız bir dünyada mümkün olamayacağını sanırım hepimiz biliriz. Sanat insana özgüdür. İnsana gereksinim duyar. Sanat insan içindir. Sanat insanları kırmamalı, küstürmemelidir. Sanatçı fildişi kulelerin içinde dolaşmaya devam ederse, sanatını göstereceği, icra edeceği bireyleri bulmakta zorlanacaktır.

Konser salonlarının coşkusu dinleyici olmadan mümkün değildir. Müziğin geldiği noktada müzisyenler kendilerini yeniden sorgulamalıdır!